

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра загальної, дитячої та військової хірургії з курсом урології та офтальмології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Едуард БУРЯЧКІВСЬКИЙ

01 вересня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Загальна хірургія»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність: 222 «Медицина»

Освітньо-професійна програма: Медицина

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Медицина» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 222 «Медицина» галузі знань 22 «Охорона здоров'я», ухваленою Вченою Радою ОНМедУ (протокол № 10 від 27 червня 2024 року) та освітньо-професійної програми «Медицина» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності І 2 «Медицина» галузі знань І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення», ухваленою Вченою Радою ОНМедУ (протокол № 10 від 26 червня 2025 року).

Розробники: Розробники: д.мед.н., проф. Каштальян М.А.; д.мед.н., проф. Вансович В.Є.; к.м.н. доц. Давидов Д.М.; к.м.н., доц. Ціповяз С.В.; к.м.н., доц. Квасневський Є.А.; к.м.н., доц. Квасневський О.А.; к.м.н., доц. Ільїна-Стогнієнко В.Ю.; д.ф., ас. Ромак О.І.; ас. Білаш О.В.; ас. Вітюк М.С.

Програму обговорено на засіданні кафедри загальної, дитячої та військової хірургії з курсом урології та офтальмології
Протокол № 1 від 26.08.2025р.

Завідувач кафедри Михайло КАШТАЛЬЯН

Погоджено із гарантом ОПП Валерія МАРІЧЕРЕДА

Програму ухвалено на засіданні предметної циклової комісії з хірургічних дисциплін ОНМедУ

Протокол № 1 від 28.08.2025р.

Голова предметної циклової методичної комісії з хірургічних дисциплін Василь МИЩЕНКО

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____
Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____
Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

1. Опис навчальної дисципліни:

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Загальна кількість:	Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»	<i>Денна форма навчання</i> <i>Обов'язкова дисципліна</i>
Кредитів: 5		<i>Рік підготовки: 3</i>
Годин: 150	Спеціальність 222 «Медицина»	<i>Семестри V-VI</i>
		<i>Лекції 20 год.</i>
Змістових модулів: 8	Рівень вищої освіти другий (магістерський)	<i>Семінарські (0 год.)</i>
		<i>Практичні 80 год.</i>
		<i>Лабораторні (0 год.)</i>
		<i>Самостійна робота 50 год.</i>
		<i>у т.ч. індивідуальні завдання</i>
		<i>Форма підсумкового контролю – ОСКІ I</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни, компетентності, програмні результати навчання.

Мета: Опанування здобувачем вищої освіти знань і формування елементів професійних компетентностей в галузі хірургії та удосконалення навичок та компетентностей, набутих при вивченні попередніх дисциплін.

Завдання:

1. Формування вмінь та навичок: з основних заходів, необхідних для організації роботи у хірургічному відділенні; забезпечення профілактики виникнення та розповсюдження внутрішньо-лікарняної інфекції; засвоєння знань з основ місцевої та загальної анестезії; з діагностики станів та захворювань, що потребують на хірургічне лікування; формування морально-етичних та деонтологічних якостей при професійному спілкуванні з хворим.

2. Опанування навичок: з накладання пов'язок з використанням різноманітних перев'язочних матеріалів, для надання першої медичної допомоги при таких станах як кровотеча, закриті пошкодження м'яких тканин, перелом кістки, вивих, синдром тривалого стиснення, рана, опік, відмороження; для підготовки і проведення трансфузії компонентів крові донора; для діагностики і диференціальної діагностики при різноманітних хірургічних інфекційних процесах; зі збору скарг, анамнезу, об'єктивного обстеження хірургічного хворого.

3. Опанування вмінням: визначати тактику невідкладної допомоги, при станах та захворюваннях зумовлених хірургічною патологією; вміння вибирати метод знеболення в залежності від стану хворого і наявної хірургічної патології; отримання вмінь щодо вибору лікувальної програми і засобів профілактики при хірургічній інфекції; обстеження хірургічного хворого та оформлення результатів у відповідній медичній документації.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

- ІК – Здатність розв'язувати типові та складні задачі, у тому числі дослідницького та інноваційного характеру у сфері медицини. Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.
- **Загальних (ЗК):**

- ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
- ЗК2 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
- ЗК3 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ЗК4 Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності
- ЗК6 Здатність приймати обґрунтовані рішення
- ЗК7 Здатність працювати в команді
- ЗК8 Здатність до міжособистої взаємодії
- ЗК11 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел
- ЗК12 Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків
- ЗК15 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя
- **Спеціальних (СК):**
- СК1 Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані
- СК2 Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів
- СК3 Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання
- СК6 Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань.
- СК7 Здатність до діагностування невідкладних станів
- СК8 Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги.
- СК10 Здатність до виконання медичних маніпуляцій
- СК16 Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм
- СК24 Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1 Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.

ПРН3. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем, включаючи систему раннього втручання.

ПРН4. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання (за списком 2).

ПРН5 Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 4), враховуючи вік пацієнта.

ПРН6. Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікаря-керівника в умовах закладу охорони здоров'я (за списком 2).

ПРН7. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні) (за списком 4), пацієнтів із

захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).

ПРН8. Визначити головний клінічний синдром або симптом, яким обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу.

ПРН9. Визначати характер та принципи лікування хворих (консервативне, оперативне) із захворюваннями (за списком 2), враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у разі необхідності розширення стандартної схеми вміти обґрунтувати персоналізовані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.

ПРН14. Визначати тактику та надавати екстрену медичної допомогу при невідкладних станах (за списком 3) в умовах обмеженого часу згідно з існуючими клінічними протоколами та стандартами лікування.

ПРН17 Виконувати медичні маніпуляції (за списком 5) в умовах лікувального закладу, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

ПРН18. Визначати стан функціонування та обмежень життєдіяльності особи та тривалість непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної діяльності людини, тощо. Вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення на підставі нормативних документів.

ПРН24 Організувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

Знати:

- сучасні концепції вітчизняної і зарубіжної теоретичної і практичної хірургії;
- основні принципи організації хірургічної допомоги населенню України;
- основи організації раціонального режиму і лікування хірургічного хворого;
- загальні елементи догляду за хірургічними хворими;
- теоретичні аспекти про перев'язочний матеріал і способи його застосування;
- теоретичні основи сучасної антисептики;
- теоретичні аспекти профілактики виникнення і розповсюдження внутрішньолікарняної інфекції;
- класифікацію, клінічні прояви, наслідки кровотечі, методи тимчасової і остаточної зупинки кровотечі;
- теоретичні і практичні аспекти трансфузії препаратів донорської крові та кровозамінників;
- ускладнення при гемотрансфузії, заходи для їх профілактики і лікування;
- основи анестезіології;
- основи реаніматології, клінічні прояви термінальних станів, їх діагностику, стадії і заходи при проведенні серцево-легеневої реанімації;
- загальні питання травматології, онкології та трансплантології;
- засоби і способи транспортної іммобілізації;
- теоретичні аспекти про рани і рановий процес, лікування ран;
- загальні питання хірургічної та ВІЛ-інфекції;
- клініку, діагностику та лікування окремих гнійно-запальних захворювань м'яких

тканин, сухожилків, кісток та суглобів;

- методику обстеження хворого, особливості обстеження хворого з хірургічною патологією;
- структуру медичної карти стаціонарного хворого.

Вміти:

- накладати бинтову пов'язку на різні ділянки тіла;
- накладати лонгету з гіпсу;
- вибирати засіб для транспортної іммобілізації, накладати шину Крамера, Дітерікса;
- провести дезінфекцію різних інструментів та предметів догляду за хворими;
- організувати відповідні санітарно-епідемічні умови для різних приміщень хірургічного відділення;
- виконати підшкірну, внутрішньом'язову ін'єкції, провести венепункцію, становити внутрішньовенний катетер, налаштувати систему для трансфузії кровозамінників і компонентів донорської крові;
- виконати катетеризацію сечового міхура м'яким катетером, поставити очисну та сифонну клізму, встановити назогастральний чи орогастральний зонд;;
- підготувати операційне поле;
- застосувати заходи для профілактики виникнення пролежнів;
- провести диференційну діагностику при кровотечі, виявляти ознаки розвитку геморагічного шоку;
- застосувати способи тимчасової зупинки кровотечі, вибирати спосіб для остаточної зупинки кровотечі;
- визначити групу крові за системою АВО та Rh, провести тести на індивідуальну сумісність крові реципієнта та донора, вибрати тести на сумісність при трансфузії компонентів донорської крові, організувати і провести трансфузію еритроцитарної маси, свіжозамороженої плазми;
- вибрати адекватний спосіб анестезії для проведення того чи іншого втручання;
- провести діагностику термінальних станів, виконувати заходи елементарної підтримки життя;
- діагностувати різноманітні травматичні пошкодження;
- надавати першу медичну допомогу при різноманітних травматичних пошкодженнях;
- вибрати хірургічну тактику при лікуванні різних стадій ранового процесу;
- вибрати засоби для місцевого застосування при лікуванні ран в залежності від стадії ранового процесу;
- діагностувати різноманітні інфекційні хірургічні процеси, проводити між ними диференційну діагностику;
- діагностувати гнійно-некротичну стадію розвитку інфекційного хірургічного захворювання;
- вибирати відповідну хірургічну тактику для різних стадій розвитку хірургічної інфекції;
- скласти лікувальну програму при різних інфекційних хірургічних захворюваннях;
- проводити збір анамнезу та об'єктивне обстеження хірургічного хворого;
- оформити карту стаціонарного хворого для пацієнта з хірургічною патологією.

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВВЕДЕННЯ В ХІРУРГІЮ. ДЕСМУРГІЯ. ОСНОВИ САНІТАРНО-ЕПІДЕМІЧНОГО РЕЖИМУ В ХІРУРГІЧНІЙ КЛІНІЦІ. НЕВІДКЛАДНІ ХІРУРГІЧНІ СТАНИ. ОСНОВИ ТРАНСФУЗІОЛОГІЇ, АНЕСТЕЗІОЛОГІЇ ТА РЕАНІМАТОЛОГІЇ (МІСТИТЬ 8 ЗМІСТОВИХ МОДУЛІ)

Змістовий модуль 1. Десмургія. Антисептика. Асептика. Операція.

Тема 1. Введення в хірургію. Гігієна у хірургічному стаціонарі. Робота середнього персоналу в умовах хірургічного відділення.

Етапи розвитку хірургії, вітчизняні хірургічні школи; організація хірургічної допомоги в Україні. Правила поведінки у хірургічній клініці. Питання хірургічної деонтології. Структура хірургічної клініки. Поняття про гігієну у хірургічному стаціонарі з метою профілактики розповсюдження госпітальної інфекції. Гігієна тіла, одягу медперсоналу, гігієна білизни і одягу хворих. Обов'язки постової та старшої медичної сестри. Пост медичної сестри. Медична документація. Медичні маніпуляції: термометрія, ін'єкції (техніка проведення).

Тема 2. Десмургія. Поняття, визначення.

Перев'язочний матеріал. Правила накладання. Типові бинтові пов'язки. Пов'язки на голову, шию, грудну клітку. Догляд за хворими, оперованими на голові, шиї, грудній клітці.

Тема 3. Десмургія. Догляд за хворими, оперованими на органах черевної порожнини, промежині, кінцівках.

Пов'язки на живіт, промежину, кінцівки. Догляд за хворими з переломами. Гіпсова техніка. Проби на якість гіпсового порошку. Правила гіпсової техніки.

Тема 4. Асептика.

Стерилізація перев'язочного матеріалу і операційної білизни. Організація роботи в операційній. Хірургічна обробка рук хірурга та операційного поля. Ознайомлення з методикою виготовлення серветок, тампонів, кульок. Підготовка операційної білизни та перев'язочного матеріалу до стерилізації, методи укладки в бікси Шимельбуша. Будова і робота автоклава, техніка безпеки. Методи підготовки рук хірурга до операції. Догляд за руками хірурга поза клінікою. Обробка операційного поля. Будова операційного блоку. Види прибирань. Методи транспортування хворих в операційну. Правила одягання операційної білизни. Підготовка інструментів до стерилізації. Приготування миючих та дезінфікуючих розчинів. Проби на якість передстерилізаційної обробки інструментів. Методи стерилізації ріжучих, оптичних, загально-хірургічних інструментів. Види шовного матеріалу. Методи стерилізації шовного матеріалу.

Тема 5. Антисептика.

Догляд за хворими з гнійною патологією. Особливості догляду за хворими з гнійною патологією. Організація роботи гнійної перев'язочної. Особливості перев'язок і догляд за хворими з анаеробною інфекцією. Методи сучасної антисептики, їх характеристика. Утилізація перев'язочного матеріалу, забрудненого гнійними виділеннями.

Тема 6. Хірургічна операція.

Підготовка хворих до операцій. Догляд за хворими у післяопераційному періоді. Поняття про хірургічну операцію. Класифікація оперативних втручань, етапи виконання. Передопераційний період, його задачі. Особливості підготовки хворих до планових і термінових операцій. Передопераційний період: догляд за шкірою хворого, санація ротової порожнини, гоління волосся, очищення кишечника за допомогою клізм, гігієна білизни та одягу хворих. Основні принципи догляду за хворими у післяопераційному періоді. Профілактика можливих ускладнень. Харчування хворих. Динамічна лапароскопія при травмах органів черевної порожнини, її роль у діагностиці та веденні післяопераційного періоду. Особливості профілактики неінфекційних післяопераційних ускладнень при операціях на органах черевної порожнини.

Змістовий модуль 2. Кровотеча, крововтрата. Основи гемотрансфузіології.

Тема 7. Кровотеча.

Визначення та види кровотеч. Механізм самостійної зупинки кровотечі. Методи тимчасової зупинки кровотечі (пальцеве притискання, тиснуча пов'язка, закрутка, джгут,

турнікет).

Тема 8. Методи тимчасової зупинки кровотечі.

Проведення тимчасової зупинки кровотечі при артеріальній чи венозній кровотечі на кінцівках. Пальцеве притискання. Максимальне згинання кінцівки. Підвищене положення кінцівки. Прямий тиск на рану. Тиснуча пов'язка. Накладання джгута Есмарха. Накладання турнікету САТ. Використання підручних матеріалів.

Тема 9. Методи остаточної зупинки кровотечі.

Методи остаточної зупинки кровотечі: механічні, фізичні, біологічні. Судинний шов. Трансплантація, алопластика.

Тема 10. Вчення про кров. Препарати та компоненти крові. Сучасні кровозамінники.

Історія розвитку переливання крові. Методики визначення групи крові і резус-належності крові. Механізм дії перелитої крові та її компонентів. Препарати та компоненти крові. Кровозамінники, класифікація, показання до використання.

Тема 11. Переливання крові та препаратів крові.

Показання та протипоказання до переливання крові. Макроскопічне визначення якості крові. Визначення групової, індивідуальної та біологічної сумісності крові донора та реципієнта. Шляхи та методи переливання. Спостереження за хворим під час переливання, документація.

Тема 12. Можливі помилки і ускладнення при переливанні крові. Сучасні кровозамінники.

Можливі помилки і ускладнення при переливанні крові. Профілактика та перша допомога при ускладненнях гемотрансфузії.

Тема 13. Геморагічний шок.

Місцеві та системні симптоми кровотечі. Визначення величини крововтрати. Патофізіологічні механізми компенсації крововтрати. Класифікація кровотеч за об'ємом. Геморагічний шок. Клінічна картина геморагічного шоку. Визначення ступені важкості та стадії геморагічного шоку. Трансфузійно-інфузійна інтенсивна терапія геморагічного шоку.

Змістовий модуль 3. Загальна анестезіологія та реанімація.

Тема 14. Місцева анестезія.

Різновиди місцевого знеболення (пошарова інфільтрація, регіональна, спинномозкова, внутрішньокісткова). Препарати для місцевої анестезії. Показання, протипоказання. Можливі ускладнення.

Тема 15. Інгаляційний наркоз. Неінгаляційний наркоз.

Показання, протипоказання. Можливі ускладнення. Поняття про премедикацію. Препарати для інгаляційного, ендотрахельного наркозу. Стадії ефірного наркозу. Масковий наркоз, методика проведення. Будова апарату для інгаляційного наркозу. Типи дихальних контурів. Методика проведення ендотрахельного наркозу. Різновиди неінгаляційного наркозу. Препарати. Методики застосування. Ускладнення наркозу по стадіям і рівням.

Тема 16. Реанімаційні заходи у хірургічних хворих.

Термінові стани. Інтенсивна терапія і легенево-серцева реанімація. Показання і техніка проведення штучної вентиляції легень і непрямого масажу серця. Відпрацювання техніки легенево-серцевої реанімації на фантомі.

Змістовий модуль 4. Травматизм та пошкодження.

Тема 17. Рани і рановий процес.

Профілактика розвитку інфекції в рані. Лікування чистих ран. Рани, визначення, класифікація. Структура рани та перебіг ранового процесу у чистій рані. Характеристика окремих типів ран і перша допомога при них. Умови при яких виникає інфекція у рані і їх усунення. Структура чистої рани. Первинна хірургічна обробка рани. Види первинних швів. Лікування чистої рани в післяопераційному періоді.

Тема 18. Інфіковані рани.

Перебіг ранового процесу у гнійній рані. Хірургічна обробка гнійної рани, види вторинних швів. Лікування гнійної рани в залежності від фази ранового процесу. Види

дренування гнійної рани.

Тема 19. Вогнепальна рана.

Фактори утворення вогнепальної рани. Фази тимчасової пульсуючої порожнини. Конструктивні особливості та балістичні властивості сучасних ранячих снарядів. Морфологія вогнепальної рани. Залежність морфології ранового каналу від початкової швидкості. Основні тактико-технічні і балістичні характеристики табельних та спеціальних видів вогнепального озброєння. Тактико-технічні та балістичні характеристики табельних видів вогнепального озброєння. Тактико-технічні та балістичні характеристики спеціальних видів вогнепального озброєння. Перебіг ранового процесу при вогнепальних пораненнях. Зони порушення мікроциркуляції в рановому каналі. Фактори, що сприяють розвитку інфекції. Хірургічна обробка вогнепальних ран.

Тема 20. Травматичний шок. Закриті пошкодження м'яких тканин. Закриті пошкодження черепа.

Поняття про травматизм. Травматичний шок. Клінічні прояви закритого ушкодження м'яких тканин. Клінічні прояви закритого ушкодження черепа, струс головного мозку, забій головного мозку, крововилив. Профілактика розвитку травматичного шоку.

Тема 21. Закриті пошкодження грудної клітки.

Трави грудної клітки. Клінічні прояви закритого ушкодження грудної клітки. Плевральна пункція. Пневмоторакс, клінічна картина, діагностика, лікування. Перша допомога при напруженому пневмотораксі. Гемоторакс, клінічна картина, діагностика, лікування.

Тема 22. Закриті пошкодження органів черевної порожнини.

Трави органів черевної порожнини. Внутрішньоочеревинна кровотеча. Пошкодження порожнистих органів. Клінічні прояви. Методи діагностики. Перша допомога. Методи лікування. Оцінка тяжкості стану, прогнозу летальності та вибору хірургічної тактики при бойових ушкодженнях.

Тема 23. Переломи.

Механізм виникнення. Утворення кісткового мозолу. Перша допомога при переломах. Визначення перелому. Класифікація. Механізм виникнення перелому. Види зміщень кісткових уламків. Утворення кісткового мозолу. Клінічна картина. Методи діагностики. Надання першої допомоги при переломах, її задачі. Засоби транспортної іммобілізації. Будова шин Дітеріхса і Крамера. Надання першої долікарської допомоги хворому з переломом. Накладання шин з підручних матеріалів, Крамера і Дітеріхса. Використання противошочкових шин при переломах кісток тазу.

Тема 24. Лікування переломів у стаціонарі. Вивихи.

Основні задачі лікування переломів у стаціонарі. Основні види закритого та відкритого лікування. Знеболення. Фіксаційний і екстензійний методи лікування. Показання до оперативного втручання. Методи оперативних втручань при переломах. Наслідки лікування переломів. Вивихи, поняття. Класифікація. Механізм виникнення. Клінічні прояви. Диференційна діагностика між переломом та вивихом. Лікування вивихів.

Тема 25. Опікова хвороба. Відмороження. Електротравма.

Класифікація опіків по глибині, площі, важкості. Клінічні прояви термічних опіків. Симптоматика опіків хімічними сполуками. Променеві опіки. Періоди перебігу опікової хвороби. Перша допомога при різних видах опіків. Лікування опіків у стаціонарі. Лікування опікової хвороби згідно перебігу. Види оперативних втручань при опіках. Відмороження. Визначення. Ступені. Клінічні прояви. Особливості надання першої допомоги хворому з відмороженням у до реактивного періоду. Лікування відмороження у стаціонарі. Електротравма, особливості перебігу. Надання першої допомоги при електротравмі.

Тема 26. Бойова хірургічна травма (догоспітальна допомога).

Особливості надання медичної допомоги при бойових діях та надзвичайних станах. Організація та зміст медичної допомоги пораненим і травмованим в умовах бойових дій. Поняття про рівні надання медичної допомоги. Протокол Tactical Combat Casualty Care

етапах медичної евакуації.

Змістовий модуль 5. Хірургічна інфекція.

Тема 27. Хірургічна інфекція.

Хірургічна інфекція. Класифікація. Етіологія. Патогенез. Методи загального та місцевого лікування. Хірургічні аспекти проблеми ВІЛ.

Тема 28. Гострі гнійні захворювання м'яких тканин.

Гострі гнійні захворювання м'яких тканин: абсцес, флегмона, фурункул, карбункул. Клінічна картина. Методи діагностики і диференційної діагностики. Оперативні втручання при цих захворюваннях.

Тема 29. Гострі гнійні захворювання залозистих органів.

Гострі гнійні захворювання залозистих органів, м'яких тканин: гідраденіт, мастит, бешиха, лімфаденіт, лімфангоїт, парапроктит. Клінічна картина. Діагностика. Лікування.

Тема 30. Гнійні захворювання кисті.

Панарицій, флегмона кисті. Визначення, класифікація. Клінічна картина. Діагностика, Лікування.

Тема 31. Гнійні захворювання кісток.

Гострий гематогенний остеомієліт. Патогенез, утворення секвестральної капсули. Діагностика, лікувальна тактика. Види оперативного лікування. Хронічні форми остеомієліту, їх лікування.

Тема 32. Гостра специфічна хірургічна інфекція.

Правець. Дифтерія ран. Сибірська виразка. Етіологія, патогенез. Клініка. Методи діагностики. Лікування.

Тема 33. Гостра неспецифічна хірургічна інфекція.

Газова гангрена. Гнилісна інфекція. Етіологія, патогенез, клінічна картина, діагностика, лікування.

Тема 34. Загальна гнійна інфекція (сепсис).

Ендогенна інтоксикація при гострій хірургічній інфекції. Сучасні положення поняття сепсис. Класифікація. Патогенетичні особливості протікання. Сучасні методи діагностики. Принципи лікування. Ендогенна інтоксикація при хірургічній інфекції. Методи детоксикації і імуноткорекції. Хірургічні аспекти СНІДу і наркоманії.

Тема 35. Плеврит. Перитоніт.

Плеврит. Класифікація. Етіологія. Клініка. Діагностика. Принципи лікування. Перитоніт. Класифікація. Етіологія. Клініка. Діагностика. Принципи лікування.

Змістовий модуль 6. Основи клінічної онкології.

Тема 36. Пухлини. Класифікація, клінічні групи.

Міжнародна класифікація. Диференційна діагностика злоякісного і доброякісного росту. Клінічна картина. Сучасні методи діагностики і лікування. Особливості хірургічного втручання в контексті невиліковного захворювання, покази. Поняття паліативної хірургії.

Змістовий модуль 7. Змертвіння.

Тема 37. Гострі та хронічні порушення артеріального, венозного кровообігу та циркуляції лімфи.

Некроз. Гангрена. Виразки. Нориці. Сторонні тіла. Гострі та хронічні порушення артеріального, венозного кровообігу та циркуляції лімфи. Змертвіння, гангрена, нориця, виразка. Види, етіологія, клініка, диференційна діагностика, принципи лікування. Клініка сторонніх тіл різної локалізації, перша допомога.

Змістовий модуль 8. Курація хірургічних хворих

Тема 38. Методика обстеження та курація хірургічних хворих.

Структура історії хвороби. Методика обстеження хворих. Сучасні лабораторні, інструментальні та апаратні методи досліджень. Повнота обстеження хворого. Формулювання діагнозу. Призначення лікування.

Тема 39. Курація хірургічних хворих.

Проведення клінічного обстеження хворого. Збір скарг, анамнезу хвороби, анамнезу життя. Проведення об'єктивного обстеження хворого: огляд, пальпація, перкусія, аускультация.

Обґрунтування попереднього діагнозу. Призначення лабораторних, інструментальних та апаратних методів досліджень, їх аналіз. Обґрунтування методу лікування. Спостереження за хворим. Оформлення навчальної історії хвороби.

Тема 40. Курація хірургічних хворих.

Захист навчальної історії хвороби.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин					
	Всього	У тому числі				
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	СРЗ
<i>Змістовий модуль 1. Десмургія. Антисептика. Асептика. Операція.</i>						
Тема 1. Введення в хірургію. Гігієна у хірургічному стаціонарі. Робота середнього персоналу в умовах хірургічного відділення. Етапи розвитку хірургії, вітчизняні хірургічні школи; організація хірургічної допомоги в Україні. Правила поведінки у хірургічній клініці. Питання хірургічної деонтології. Структура хірургічної клініки. Поняття про гігієну у хірургічному стаціонарі з метою профілактики розповсюдження госпітальної інфекції. Гігієна тіла, одягу медперсоналу, гігієна білизни і одягу хворих. Обов'язки постової та старшої медсестри. Пост медсестри. Медична документація. Медичні маніпуляції: термометрія, ін'єкції (техніка проведення).	5	2	0	2	0	1
Тема 2. Десмургія. Поняття, визначення. Перев'язочний матеріал. Правила накладання. Типові бинтові пов'язки. Пов'язки на голову, шию, грудну клітку. Догляд за хворими, оперованими на голові, шії, грудній клітці.	4	0	0	2	0	2
Тема 3. Десмургія. Догляд	3	0	0	2	0	1

за хворими, оперованими на органах черевної порожнини, промежині, кінцівках. Пов'язки на живіт, промежину, кінцівки. Догляд за хворими з переломами. Гіпсова техніка. Проби на якість гіпсового порошку. Правила гіпсової техніки.						
Тема 4. Асептика. Стерилізація перев'язочного матеріалу і операційної білизни. Організація роботи в операційній. Хірургічна обробка рук хірурга та операційного поля. Ознайомлення з методикою виготовлення серветок, тампонів, кульок. Підготовка операційної білизни та перев'язочного матеріалу до стерилізації, методи укладки в бікси Шимельбуша. Будова і робота автоклава, техніка безпеки. Методи підготовки рук хірурга до операції. Догляд за руками хірурга поза клінікою. Обробка операційного поля. Будова операційного блоку. Види прибирань. Методи транспортування хворих в операційну. Правила одягання операційної білизни. Підготовка інструментів до стерилізації. Приготування миючих та дезінфікуючих розчинів. Проби на якість передстерилізаційної обробки інструментів. Методи стерилізації ріжучих, оптичних, загально-хірургічних інструментів. Види шовного матеріалу. Методи стерилізації шовного матеріалу.	4	1	0	2	0	1

<p>Тема 5. Антисептика. Догляд за хворими з гнійною патологією. Особливості догляду за хворими з гнійною патологією. Організація роботи гнійної перев'язочної. Особливості перев'язок і догляд за хворими з анаеробною інфекцією. Методи сучасної антисептики, їх характеристика. Утилізація перев'язочного матеріалу, забрудненого гнійними виділеннями.</p>	4	1	0	2	0	1
<p>Тема 6. Хірургічна операція. Підготовка хворих до операцій. Догляд за хворими у післяопераційному періоді. Поняття про хірургічну операцію. Класифікація оперативних втручань, етапи виконання. Передопераційний період, його задачі. Особливості підготовки хворих до планових і термінових операцій. Передопераційний період: догляд за шкірою хворого, санація ротової порожнини, гоління волосся, очищення кишечника за допомогою клізм, гігієна білизни та одягу хворих. Основні принципи догляду за хворими у післяопераційному періоді. Профілактика можливих ускладнень. Харчування хворих. Динамічна лапароскопія при травмах органів черевної порожнини, її роль у діагностиці та веденні післяопераційного періоду. Особливості профілактики</p>	3	0	0	2	0	1

неінфекційних післяопераційних ускладнень при операціях на органах черевної порожнини.						
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	23	4	0	12	0	7
<i>Змістовий модуль 2. Кровотеча, крововтрата. Основи гемотрансфузіології.</i>						
Тема 7. Кровотеча. Визначення та види кровотеч. Механізм самостійної зупинки кровотечі. Методи тимчасової зупинки кровотечі (пальцеве притискання, тиснуча пов'язка, закрутка, джгут, турнікет).	4	1	0	2	0	1
Тема 8. Методи тимчасової зупинки кровотечі. Проведення тимчасової зупинки кровотечі при артеріальній чи венозній кровотечі на кінцівках. Пальцеве притискання. Максимальне згинання кінцівки. Підвищене положення кінцівки. Прямий тиск на рану. Тиснуча пов'язка. Накладання джгута Есмарха. Накладання турнікету САТ. Використання підручних матеріалів.	5	1	0	2	0	2
Тема 9. Методи остаточної зупинки кровотечі. Методи остаточної зупинки кровотечі: механічні, фізичні, біологічні. Судинний шов. Трансплантація, алопластика.	3	0	0	2	0	1
Тема 10. Вчення про кров. Препарати та компоненти крові. Сучасні кровозамінники. Історія розвитку переливання крові. Методики визначення групи крові і резус-належності крові.	4	1	0	2	0	1

Механізм дії перелитої крові та її компонентів. Препарати та компоненти крові. Кровозамінники, класифікація, показання до використання.						
Тема 11. Переливання крові та препаратів крові. Показання та протипоказання до переливання крові. Макроскопічне визначення якості крові. Визначення групової, індивідуальної та біологічної сумісності крові донора та реципієнта. Шляхи та методи переливання. Спостереження за хворим під час переливання, документація.	5	1	0	2	0	2
Тема 12. Можливі помилки і ускладнення при переливанні крові. Сучасні кровозамінники. Можливі помилки і ускладнення при переливанні крові. Профілактика та перша допомога при ускладненнях гемотрансфузії.	5	2	0	2	0	1
Тема 13. Геморагічний шок. Місцеві та системні симптоми кровотечі. Визначення величини крововтрати. Патофізіологічні механізми компенсації крововтрати. Класифікація кровотеч за об'ємом. Геморагічний шок. Клінічна картина геморагічного шоку. Визначення ступені важкості та стадії геморагічного шоку. Трансфузійно-інфузійна інтенсивна терапія геморагічного шоку.	3	0	0	2	0	1

<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	29	6	0	14	0	9
<i>Змістовий модуль 3. Загальна анестезіологія та реанімація.</i>						
Тема 14. Місцева анестезія. Різновиди місцевого знеболення (пошарова інфільтрація, регіональна, спинномозкова, внутрішньокісткова). Препарати для місцевої анестезії. Показання, протипоказання. Можливі ускладнення.	3	0	0	2	0	1
Тема 15. Інгаляційний наркоз. Неінгаляційний наркоз. Показання, протипоказання. Можливі ускладнення. Поняття про премедикацію. Препарати для інгаляційного, ендотрахельного наркозу. Стадії ефірного наркозу. Масковий наркоз, методика проведення. Будова апарату для інгаляційного наркозу. Типи дихальних контурів. Методика проведення ендотрахеального наркозу. Різновиди неінгаляційного наркозу. Препарати. Методики застосування. Ускладнення наркозу по стадіям і рівням.	3	0	0	2	0	1
Тема 16. Реанімаційні заходи у хірургічних хворих. Термінові стани. Інтенсивна терапія і легенево-серцева реанімація. Показання і техніка проведення штучної вентиляції легень і непрямого масажу серця. Відпрацювання техніки легенево-серцевої реанімації на фантомі.	3	0	0	2	0	1
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	9	0	0	6	0	3
<i>Змістовий модуль 4. Травматизм та пошкодження.</i>						
Тема 17. Рани і рановий процес. Профілактика	4	1	0	2	0	1

розвитку інфекції в рані. Лікування чистих ран. Рани, визначення, класифікація. Структура рани та перебіг ранового процесу у чистій рані. Характеристика окремих типів ран і перша допомога при них. Умови при яких виникає інфекція у рані і їх усунення. Структура чистої рани. Первинна хірургічна обробка рани. Види первинних швів. Лікування чистої рани в післяопераційному періоді. Особливості вогнепальних ран.						
Тема 18. Інфіковані рани. Перебіг ранового процесу у гнійній рані. Хірургічна обробка гнійної рани, види вторинних швів. Лікування гнійної рани в залежності від фази ранового процесу. Види дренажу гнійної рани.	4	1	0	2	0	1
Тема 19. Вогнепальна рана. Фактори утворення вогнепальної рани. Фази тимчасової пульсуючої порожнини. Конструктивні особливості та балістичні властивості сучасних раннячих снарядів. Морфологія вогнепальної рани. Залежність морфології ранового каналу від початкової швидкості. Основні тактико-технічні і балістичні характеристики табельних та спеціальних видів вогнепального озброєння. Тактико-технічні та балістичні характеристики табельних видів вогнепального озброєння. Тактико-технічні та балістичні	3	0	0	2	0	1

характеристики спеціальних видів вогнепального озброєння. Перебіг ранового процесу при вогнепальних пораненнях. Зони порушення мікроциркуляції в рановому каналі. Фактори, що сприяють розвитку інфекції. Хірургічна обробка вогнепальних ран.						
Тема 20. Травматичний шок. Закриті пошкодження м'яких тканин. Закриті пошкодження черепа. Поняття про травматизм. Травматичний шок. Клінічні прояви закритого ушкодження м'яких тканин. Клінічні прояви закритого ушкодження черепа, струс головного мозку, забій головного мозку, крововилив. Профілактика розвитку травматичного шоку.	3	0	0	2	0	1
Тема 21. Закриті пошкодження грудної клітки. Травми грудної клітки. Клінічні прояви закритого ушкодження грудної клітки. Плевральна пункція. Пневмоторакс, клінічна картина, діагностика, лікування. Перша допомога при напруженому пневмотораксі. Гемоторакс, клінічна картина, діагностика, лікування.	3	0	0	2	0	1
Тема 22. Закриті пошкодження органів черевної порожнини. Травми органів черевної порожнини. Внутрішньоочеревинна кровотеча. Пошкодження порожистих органів.	3	0	0	2	0	1

Клінічні прояви. Методи діагностики. Перша допомога. Методи лікування. Оцінка тяжкості стану, прогнозу летальності та вибору хірургічної тактики при бойових ушкодженнях.						
Тема 23. Переломи. Механізм виникнення. Утворення кісткового мозолу. Перша допомога при переломах. Визначення перелому. Класифікація. Механізм виникнення перелому. Види зміщень кісткових уламків. Утворення кісткового мозолу. Клінічна картина. Методи діагностики. Надання першої допомоги при переломах, її задачі. Засоби транспортної іммобілізації. Будова шин Дітерікса і Крамера. Надання першої долікарської допомоги хворому з переломом. Накладання шин з підручних матеріалів, Крамера і Дітерікса. Використання противошокових шин при переломах кісток тазу.	3	0	0	2	0	1
Тема 24. Лікування переломів у стаціонарі. Вивихи. Основні задачі лікування переломів у стаціонарі. Основні види закритого та відкритого лікування. Знеболення. Фіксаційний і екстензійний методи лікування. Показання до оперативного втручання. Методи оперативних втручань при переломах. Наслідки лікування переломів. Вивихи, поняття. Класифікація. Механізм виникнення. Клінічні прояви.	3	0	0	2	0	1

Диференційна діагностика між переломом та вивихом. Лікування вивихів.						
Тема 25. Опікова хвороба. Відмороження. Електротравма. Класифікація опіків по глибині, площі, важкості. Клінічні прояви термічних опіків. Симптоматика опіків хімічними сполуками. Променеві опіки. Періоди перебігу опікової хвороби. Перша допомога при різних видах опіків. Лікування опіків у стаціонарі. Лікування опікової хвороби згідно перебігу. Види оперативних втручань при опіках. Відмороження. Визначення. Ступені. Клінічні прояви. Особливості надання першої допомоги хворому з відмороженням у до реактивного періоді. Лікування відмороження у стаціонарі. Електротравма, особливості перебігу. Надання першої допомоги при електротравмі.	6	2	0	2	0	2
Тема 26. Бойова хірургічна травма (догоспітальна допомога). Особливості надання медичної допомоги при бойових діях та надзвичайних станах. Організація та зміст медичної допомоги пораненим і травмованим в умовах бойових дій. Поняття про рівні надання медичної допомоги. Протокол Tactical Combat Використання алгоритмів про медичне сортування	3	0	0	2	0	1

на етапах медичної евакуації.						
<i>Разом за змістовим модулем 4</i>	35	4	0	20	0	11
<i>Змістовий модуль 5. Хірургічна інфекція.</i>						
Тема 27. Хірургічна інфекція. Хірургічна інфекція. Класифікація. Етіологія. Патогенез. Методи загального та місцевого лікування. Хірургічні аспекти проблеми ВІЛ.	3	0	0	2	0	1
Тема 28. Гострі гнійні захворювання м'яких тканин. Гострі гнійні захворювання м'яких тканин: абсцес, флегмона, фурункул, карбункул. Клінічна картина. Методи діагностики і диференційної діагностики. Оперативні втручання при цих захворюваннях.	3	0	0	2	0	1
Тема 29. Гострі гнійні захворювання залозистих органів. Гострі гнійні захворювання залозистих органів, м'яких тканин: гідраденіт, мастит, бешиха, лімфаденіт, лімфангоїт, парапроктит. Клінічна картина. Діагностика. Лікування.	3	0	0	2	0	1
Тема 30. Гнійні захворювання кисті. Панарицій, флегмона кисті. Визначення, класифікація. Клінічна картина. Діагностика, Лікування.	3	0	0	2	0	1
Тема 31. Гнійні захворювання кісток. Гострий гематогенний остеомієліт. Патогенез, утворення секвестральної капсули. Діагностика, лікувальна тактика. Види оперативного лікування. Хронічні форми	3	0	0	2	0	1

остеомиєліту, їх лікування.						
Тема 32. Гостра специфічна хірургічна інфекція. Пращець. Дифтерія ран. Сибірська виразка. Етіологія, патогенез. Клініка. Методи діагностики. Лікування.	4	1	0	2	0	1
Тема 33. Гостра неспецифічна хірургічна інфекція. Газова гангрена. Гнилісна інфекція. Етіологія, патогенез, клінічна картина, діагностика, лікування.	3	0	0	2	0	1
Тема 34. Загальна гнійна інфекція (сепсис). Ендогенна інтоксикація при гострій хірургічній інфекції. Сучасні положення поняття сепсис. Класифікація. Патогенетичні особливості протікання. Сучасні методи діагностики. Принципи лікування. Ендогенна інтоксикація при хірургічній інфекції. Методи детоксикації і імунокорекції. Хірургічні аспекти СНІДу і наркоманії.	4	1	0	2	0	1
Тема 35. Плеврит. Перитоніт. Плеврит. Класифікація. Етіологія. Клініка. Діагностика. Принципи лікування. Перитоніт. Класифікація. Етіологія. Клініка. Діагностика. Принципи лікування.	6	2	0	2	0	2
<i>Разом за змістовим модулем 5</i>	32	4	0	18	0	10
<i>Змістовий модуль 6. Основи клінічної онкології.</i>						
Тема 36. Пухлини. Класифікація, клінічні групи. Міжнародна класифікація. Диференційна діагностика злоякісного і	4	0	0	2	0	2

доброякісного росту. Клінічна картина. Сучасні методи діагностики і лікування. Особливості хірургічного втручання в контексті невиліковного захворювання, покази. Поняття паліативної хірургії.						
<i>Разом за змістовим модулем 6</i>	4	0	0	2	0	2
<i>Змістовий модуль 7. Змертвіння.</i>						
Тема 37. Гострі та хронічні порушення артеріального, венозного кровообігу та циркуляції лімфи. Некроз. Гангрена. Виразки. Нориці. Сторонні тіла. Гострі та хронічні порушення артеріального, венозного кровообігу та циркуляції лімфи. Змертвіння, гангрена, нориця, виразка. Види, етіологія, клініка, диференційна діагностика, принципи лікування. Клініка сторонніх тіл різної локалізації, перша допомога.	6	2	0	2	0	2
<i>Разом за змістовим модулем 7</i>	6	2	0	2	0	2
<i>Змістовий модуль 8. Курація хірургічних хворих.</i>						
Тема 38. Методика обстеження та курація хірургічних хворих. Структура історії хвороби. Методика обстеження хворих. Сучасні лабораторні, інструментальні та апаратні методи досліджень. Повнота обстеження хворого. Формулювання діагнозу. Призначення лікування.	4	0	0	2	0	2
Тема 39. Курація хірургічних хворих. Проведення клінічного обстеження хворого. Збір скарг, анамнезу хвороби, анамнезу життя. Проведення об'єктивного	4	0	0	2	0	2

обстеження хворого: огляд, пальпація, перкусія, аускультация. Обґрунтування попереднього діагнозу. Призначення лабораторних, інструментальних та апаратних методів досліджень, їх аналіз. Обґрунтування методу лікування. Спостереження за хворим. Оформлення навчальної історії хвороби.						
Тема 40. Курація хірургічних хворих. Захист навчальної історії хвороби.	4	0	0	2	0	2
<i>Разом за змістовим модулем 8</i>	12	0	0	6	0	6
Всього: годин:	150	20	0	80	0	50

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ/СЕМІНАРСЬКИХ/ПРАКТИЧНИХ/ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

5.1. Темы лекційних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Вступна лекція. Поняття про хірургію. Історія розвитку. Хірургічні школи. Деонтологія в хірургії. Організація хірургічної служби в Україні. Організація хірургічної служби в умовах військових дій.	2
2	Асептика. Поняття, історія розвитку. Засоби профілактики та дезінфекції. Антисептика. Поняття, історія розвитку. Засоби антисептики: механічна, фізична, хімічна, біологічна, змішана.	2
3	Кровотеча. Поняття. Класифікація, клініка. Місцеві та загальні прояви кровотечі. Тимчасові та остаточні способи зупинки кровотечі. Сучасні методи діагностики кровотечі.	2
4	Переливання крові. Групи крові, Rh-фактор. Методи визначення. Компоненти та препарати крові. Помилки та ускладнення під час переливання крові.	2
5	Кровозамінники. Механізми їх дії. Догляд за хворими після переливання крові та кровозамінників. Боротьба з ускладненнями, їх клінічні прояви та механізм розвитку.	2
6	Рани і рановий процес. Рани, визначення, класифікація. Структура рани та перебіг ранового процесу у чистій рані. Характеристика окремих типів ран і перша допомога при них. Умови при яких виникає інфекція у рані і їх усунення. Структура чистої рани. Первинна хірургічна обробка рани. Види первинних швів. Лікування чистої рани в післяопераційному періоді. Вогнепальні рани Особливості лікування вогнепальних поранень. Інфіковані рани. Перебіг ранового процесу у гнійній рані. Хірургічна обробка гнійної рани, види вторинних швів. Лікування гнійної рани в	2

	залежності від фази ранового процесу. Види дренування гнійної рани.	
7	Термічні ураження. Опіки. Опікова хвороба. Холодова травма.	2
8	Загальна гнійна інфекція (сепсис). Ендогенна інтоксикація при хірургічній інфекції. Методи детоксикації і імюнокорекції. Гостра анаеробна інфекція: Анаеробна неклостридіальна гнилісна інфекція; анаеробна клостридіальна інфекція: газова гангрена. Пращець.	2
9	Запальні захворювання серозних оболонок, що утворюють порожнини. Плеврит. Перитоніт.	2
10	Гострі та хронічні порушення судинної прохідності. Порушення венозного відтоку, лімфовідтоку, мікроциркуляції. Некрози, гангрени, нориці, виразки. Лікування. Бойові пошкодження судин.	2
	Разом	20

5.2. Темі семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

5.3. Темі практичних занять

№	Назва теми	Кіл-ть годин
1	Тема 1. Практичне заняття 1. Введення в хірургію. Гігієна у хірургічному стаціонарі. Робота середнього персоналу в умовах хірургічного відділення. Етапи розвитку хірургії, вітчизняні хірургічні школи; організація хірургічної допомоги в Україні. Правила поведінки у хірургічній клініці. Питання хірургічної деонтології. Структура хірургічної клініки. Поняття про гігієну у хірургічному стаціонарі з метою профілактики розповсюдження госпітальної інфекції. Гігієна тіла, одягу медперсоналу, гігієна білизни і одягу хворих. Обов'язки постової та старшої медсестри. Пост медсестри. Медична документація. Медичні маніпуляції: термометрія, ін'єкції (техніка проведення).	2
2	Тема 2. Практичне заняття 2. Десмургія. Поняття, визначення. Перев'язочний матеріал. Правила накладання. Типові бинтові пов'язки. Пов'язки на голову, шию, грудну клітку. Догляд за хворими, оперованими на голові, шиї, грудній клітці.	2
3	Тема 3. Практичне заняття 3. Десмургія. Догляд за хворими, оперованими на органах черевної порожнини, промежині, кінцівках. Пов'язки на живіт, промежину, кінцівки. Догляд за хворими з переломами. Гіпсова техніка. Проби на якість гіпсового порошку. Правила гіпсової техніки.	2
4	Тема 4. Практичне заняття 4. Асептика. Стерилізація перев'язочного матеріалу і операційної білизни. Організація роботи в операційній. Хірургічна обробка рук хірурга та операційного поля. Ознайомлення з методикою виготовлення серветок, тампонів, кульок. Підготовка операційної білизни та перев'язочного матеріалу до стерилізації, методи укладки в бікси Шимельбуша. Будова і робота автоклава, техніка безпеки. Методи підготовки рук хірурга до операції. Догляд за руками хірурга поза клінікою. Обробка операційного поля.	2

	Будова операційного блоку. Види прибирань. Методи транспортування хворих в операційну. Правила одягання операційної білизни. Підготовка інструментів до стерилізації. Приготування миючих та дезінфікуючих розчинів. Проби на якість передстерилізаційної обробки інструментів. Методи стерилізації ріжучих, оптичних, загальнохірургічних інструментів. Види шовного матеріалу. Методи стерилізації шовного матеріалу.	
5	Тема 5. Практичне заняття 5. Антисептика. Догляд за хворими з гнійною патологією. Особливості догляду за хворими з гнійною патологією. Організація роботи гнійної перев'язочної. Особливості перев'язок і догляд за хворими з анаеробною інфекцією. Методи сучасної антисептики, їх характеристика. Утилізація перев'язочного матеріалу, забрудненого гнійними виділеннями.	2
6	Тема 6. Практичне заняття 6. Хірургічна операція. Підготовка хворих до операцій. Догляд за хворими у післяопераційному періоді. Поняття про хірургічну операцію. Класифікація оперативних втручань, етапи виконання. Передопераційний період, його задачі. Особливості підготовки хворих до планових і термінових операцій. Передопераційний період: догляд за шкірою хворого, санація ротової порожнини, гоління волосся, очищення кишечника за допомогою клізм, гігієна білизни та одягу хворих. Основні принципи догляду за хворими у післяопераційному періоді. Профілактика можливих ускладнень. Харчування хворих. Динамічна лапароскопія при травмах органів черевної порожнини, її роль у діагностиці та веденні післяопераційного періоду. Особливості профілактики неінфекційних післяопераційних ускладнень при операціях на органах черевної порожнини.	2
7	Тема 7. Практичне заняття 7. Кровотеча. Визначення та види кровотеч. Механізм самостійної зупинки кровотечі. Методи тимчасової зупинки кровотечі (пальцеве притискання, тиснуча пов'язка, закрутка, джгут, турнікет).	2
8	Тема 8. Практичне заняття 8. Методи тимчасової зупинки кровотечі. Проведення тимчасової зупинки кровотечі при артеріальній чи венозній кровотечі на кінцівках. Пальцеве притискання. Максимальне згинання кінцівки. Підвищене положення кінцівки. Прямий тиск на рану. Тиснуча пов'язка. Накладання джгуту Есмарха. Накладання турнікету САТ. Використання підручних матеріалів.	2
9	Тема 9. Практичне заняття 9. Методи остаточної зупинки кровотечі. Методи остаточної зупинки кровотечі: механічні, фізичні, біологічні. Судинний шов. Трансплантація, алопластика.	2
10	Тема 10. Практичне заняття 10. Вчення про кров. Препарати та компоненти крові. Сучасні кровозамінники. Історія розвитку переливання крові. Методики визначення групи крові і резус-належності крові. Механізм дії перелитої крові та її компонентів. Препарати та компоненти крові. Кровозамінники, класифікація, показання до використання.	2
11	Тема 11. Практичне заняття 11. Переливання крові та препаратів крові. Показання та протипоказання до переливання крові. Макроскопічне визначення якості крові. Визначення групової, індивідуальної та біологічної сумісності крові донора та	2

	реципієнта. Шляхи та методи переливання. Спостереження за хворим під час переливання, документація.	
12	Тема 12. Практичне заняття 12 Можливі помилки і ускладнення при переливанні крові. Сучасні кровозамінники. Можливі помилки і ускладнення при переливанні крові. Профілактика та перша допомога при ускладненнях гемотрансфузії.	2
13	Тема 13. Практичне заняття 13. Геморагічний шок. Місцеві та системні симптоми кровотечі. Визначення величини крововтрати. Патофізіологічні механізми компенсації крововтрати. Класифікація кровотеч за об'ємом. Геморагічний шок. Клінічна картина геморагічного шоку. Визначення ступені важкості та стадії геморагічного шоку. Трансфузійно-інфузійна інтенсивна терапія геморагічного шоку.	2
14	Тема 14. Практичне заняття 14. Місцева анестезія. Різновиди місцевого знеболення (пошарова інфільтрація, регіональна, спинномозкова, внутрішньокісткова). Препарати для місцевої анестезії. Показання, протипоказання. Можливі ускладнення.	2
15	Тема 15. Практичне заняття 15. Інгаляційний наркоз. Неінгаляційний наркоз. Показання, протипоказання. Можливі ускладнення. Поняття про премедикацію. Препарати для інгаляційного, ендотрахального наркозу. Стадії ефірного наркозу. Масковий наркоз, методика проведення. Будова апарату для інгаляційного наркозу. Типи дихальних контурів. Методика проведення ендотрахеального наркозу. Різновиди неінгаляційного наркозу. Препарати. Методики застосування. Ускладнення наркозу по стадіям і рівням.	2
16	Тема 16. Практичне заняття 16. Реанімаційні заходи у хірургічних хворих. Термінові стани. Інтенсивна терапія і легенево-серцева реанімація. Показання і техніка проведення штучної вентиляції легень і непрямого масажу серця. Відпрацювання техніки легенево-серцевої реанімації на фантомі.	2
17	Тема 17. Практичне заняття 17. Рапи і рановий процес. Профілактика розвитку інфекції в рані. Лікування чистих ран. Рани, визначення, класифікація. Структура рани та перебіг ранового процесу у чистій рані. Характеристика окремих типів ран і перша допомога при них. Умови при яких виникає інфекція у рані і їх усунення. Структура чистої рани. Первинна хірургічна обробка рани. Види первинних швів. Лікування чистої рани в післяопераційному періоді. Особливості вогнепальних ран.	2
18	Тема 18. Практичне заняття 18. Інфіковані рани. Перебіг ранового процесу у гнійній рані. Хірургічна обробка гнійної рани, види вторинних швів. Лікування гнійної рани в залежності від фази ранового процесу. Види дренивання гнійної рани.	2
19	Тема 19. Практичне заняття 19. Вогнепальна рана. Фактори утворення вогнепальної рани. Фази тимчасової пульсуючої порожнини. Конструктивні особливості та балістичні властивості сучасних ранячих снарядів. Морфологія вогнепальної рани. Залежність морфології ранового каналу від початкової швидкості. Основні тактико-технічні і балістичні характеристики табельних та спеціальних видів вогнепального озброєння. Тактико-технічні та балістичні характеристики табельних видів вогнепального	2

	озброєння. Тактико-технічні та балістичні характеристики спеціальних видів вогнепального озброєння. Перебіг ранового процесу при вогнепальних пораненнях. Зони порушення мікроциркуляції в рановому каналі. Фактори, що сприяють розвитку інфекції. Хірургічна обробка вогнепальних ран.	
20	Тема 20. Практичне заняття 20. Поняття про травматизм. Травматичний шок. Клінічні прояви закритого ушкодження м'яких тканин. Клінічні прояви закритого ушкодження черепа, струс головного мозку, забій головного мозку, крововилив. Профілактика розвитку травматичного шоку.	2
21	Тема 21. Практичне заняття 21. Закриті пошкодження грудної клітки. Травми грудної клітки. Клінічні прояви закритого ушкодження грудної клітки. Плевральна пункція. Пневмоторакс, клінічна картина, діагностика, лікування. Перша допомога при напруженому пневмотораксі. Гемоторакс, клінічна картина, діагностика, лікування.	2
22	Тема 22. Практичне заняття 22. Закриті пошкодження органів черевної порожнини. Травми органів черевної порожнини. Внутрішньоочеревинна кровотеча. Пошкодження порожнистих органів. Клінічні прояви. Методи діагностики. Перша допомога. Методи лікування. Оцінка тяжкості стану, прогнозу летальності та вибору хірургічної тактики при бойових ушкодженнях.	
23	Тема 23. Практичне заняття 23. Переломи. Механізм виникнення. Утворення кісткового мозолу. Перша допомога при переломах. Визначення перелому. Класифікація. Механізм виникнення перелому. Види зміщень кісткових уламків. Утворення кісткового мозолу. Клінічна картина. Методи діагностики. Надання першої допомоги при переломах, її задачі. Засоби транспортної іммобілізації. Будова шин Дітерікса і Крамера. Надання першої долікарської допомоги хворому з переломом. Накладання шин з підручних матеріалів, Крамера і Дітерікса. Використання противошочкових шин при переломах кісток тазу.	2
24	Тема 24. Практичне заняття 24. Лікування переломів у стаціонарі. Вивихи. Основні задачі лікування переломів у стаціонарі. Основні види закритого та відкритого лікування. Знеболення. Фіксаційний і екстензійний методи лікування. Показання до оперативного втручання. Методи оперативних втручань при переломах. Наслідки лікування переломів. Вивихи, поняття. Класифікація. Механізм виникнення. Клінічні прояви. Диференційна діагностика між переломом та вивихом. Лікування вивихів.	2
25	Тема 25. Практичне заняття 25. Опікова хвороба. Відмороження. Електротравма. Класифікація опіків по глибині, площі, важкості. Клінічні прояви термічних опіків. Симптоматика опіків хімічними сполуками. Променеві опіки. Періоди перебігу опікової хвороби. Перша допомога при різних видах опіків. Лікування опіків у стаціонарі. Лікування опікової хвороби згідно перебігу. Види оперативних втручань при опіках. Відмороження. Визначення. Ступені. Клінічні прояви. Особливості надання першої допомоги хворому з відмороженням у до реактивному періоді. Лікування відмороження у стаціонарі. Електротравма, особливості перебігу. Надання першої допомоги при електротравмі.	2
26	Тема 26. Практичне заняття 26.	2

	Бойова хірургічна травма (догоспітальна допомога). Особливості надання медичної допомоги при бойових діях та надзвичайних станах. Організація та зміст медичної допомоги пораненим і травмованим в умовах бойових дій. Поняття про рівні надання медичної допомоги. Протокол Tactical Combat Casualty Care Guidelines. Використання алгоритмів MARCH, PAWS. Поняття про медичне сортування на етапах медичної евакуації.	
27	Тема 27. Практичне заняття 27. Хірургічна інфекція. Класифікація. Етіологія. Патогенез. Методи загального та місцевого лікування. Хірургічні аспекти проблеми ВІЛ.	2
28	Тема 28. Практичне заняття 28. Гострі гнійні захворювання м'яких тканин: абсцес, флегмона, фурункул, карбункул. Клінічна картина. Методи діагностики і диференційної діагностики. Оперативні втручання при цих захворюваннях.	2
29	Тема 29. Практичне заняття 29. Гострі гнійні захворювання залозистих органів, м'яких тканин: гідраденіт, мастит, бешіха, лімфаденіт, лімфангоїт, парапроктит. Клінічна картина. Діагностика. Лікування.	2
30	Тема 30. Практичне заняття 30. Гнійні захворювання кисті. Панарицій, флегмона кисті. Визначення, класифікація. Клінічна картина. Діагностика, Лікування.	2
31	Тема 31. Практичне заняття 31. Гнійні захворювання кісток. Гострий гематогенний остеомієліт. Патогенез, утворення секвестральної капсули. Діагностика, лікувальна тактика. Види оперативного лікування. Хронічні форми остеомієліту, їх лікування.	2
32	Тема 32. Практичне заняття 32. Гостра специфічна хірургічна інфекція. Пращець. Дифтерія ран. Сибірська виразка. Етіологія, патогенез. Клініка. Методи діагностики. Лікування.	2
33	Тема 33. Практичне заняття 33. Гостра неспецифічна хірургічна інфекція. Газова гангрена. Гнилісна інфекція. Етіологія, патогенез, клінічна картина, діагностика, лікування.	2
34	Тема 34. Практичне заняття 34. Загальна гнійна інфекція (сепсис). Ендогенна інтоксикація при гострій хірургічній інфекції. Сучасні положення поняття сепсис. Класифікація. Патогенетичні особливості протікання. Сучасні методи діагностики. Принципи лікування. Ендогенна інтоксикація при хірургічній інфекції. Методи детоксикації і імунотерапії. Хірургічні аспекти СНІДу і наркоманії.	2
35	Тема 35. Практичне заняття 35. Плеврит. Перитоніт. Класифікація. Етіологія. Клініка. Діагностика. Принципи лікування.	2
36	Тема 36. Практичне заняття 36. Пухлини. Класифікація, клінічні групи. Міжнародна класифікація. Диференційна діагностика злоякісного і доброякісного росту. Клінічна картина. Сучасні методи діагностики і лікування. Особливості хірургічного втручання в контексті невиліковного захворювання, покази. Поняття паліативної хірургії.	2
37	Тема 37. Практичне заняття 37. Гострі та хронічні порушення артеріального, венозного кровообігу та циркуляції лімфи. Некроз. Гангрена. Виразки. Нориці. Сторонні тіла. Гострі та хронічні порушення артеріального, венозного кровообігу та циркуляції лімфи. Змертвіння, гангрена, нориця, виразка. Види, етіологія,	2

	клініка, диференційна діагностика, принципи лікування. Клініка сторонніх тіл різної локалізації, перша допомога.	
38	Тема 38. Практичне заняття 38. Методика обстеження та курація хірургічних хворих. Структура історії хвороби. Методика обстеження хворих. Сучасні лабораторні, інструментальні та апаратні методи досліджень. Повнота обстеження хворого. Формулювання діагнозу. Призначення лікування.	2
39	Тема 39. Практичне заняття 39. Курація хірургічних хворих. Проведення клінічного обстеження хворого. Збір скарг, анамнезу хвороби, анамнезу життя. Проведення об'єктивного обстеження хворого: огляд, пальпація, перкусія, аускультация. Обґрунтування попереднього діагнозу. Призначення лабораторних, інструментальних та апаратних методів досліджень, їх аналіз. Обґрунтування методу лікування. Спостереження за хворим. Оформлення навчальної історії хвороби.	2
40	Тема 40. Практичне заняття 40. Курація хірургічних хворих. Захист навчальної історії хвороби.	2
	Разом	80

5.4. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

№	Назва теми / види завдань	Кіл-ть годин
1	Підготовка до практичного заняття 1. Введення в хірургію. Гігієна у хірургічному стаціонарі. Робота середнього персоналу в умовах хірургічного відділення. Етапи розвитку хірургії, вітчизняні хірургічні школи; організація хірургічної допомоги в Україні. Правила поведінки у хірургічній клініці. Питання хірургічної деонтології. Структура хірургічної клініки. Поняття про гігієну у хірургічному стаціонарі з метою профілактики розповсюдження госпітальної інфекції. Гігієна тіла, одягу медперсоналу, гігієна білизни і одягу хворих. Обов'язки постової та старшої медсестри. Пост медсестри. Медична документація. Медичні маніпуляції: термометрія, ін'єкції (техніка проведення). Підготовка до практичного заняття	1
2	Підготовка до практичного заняття 2. Десмургія. Поняття, визначення. Перев'язочний матеріал. Правила накладання. Типові бинтові пов'язки. Пов'язки на голову, шию, грудну клітку. Догляд за хворими, оперованими на голові, шиї, грудній клітці.	2
3	Підготовка до практичного заняття 3. Десмургія. Догляд за хворими, оперованими на органах черевної порожнини, промежині, кінцівках. Пов'язки на живіт, промежину, кінцівки. Догляд за хворими з переломами. Гіпсова техніка. Проби на якість гіпсового порошку. Правила гіпсової техніки.	1
4	Підготовка до практичного заняття 4. Асептика. Стерилізація перев'язочного матеріалу і операційної білизни. Організація роботи в операційній. Хірургічна обробка рук хірурга та операційного поля.	1

	<p>Ознайомлення з методикою виготовлення серветок, тампонів, кульок. Підготовка операційної білизни та перев'язочного матеріалу до стерилізації, методи укладки в бікси Шимельбуша. Будова і робота автоклава, техніка безпеки. Методи підготовки рук хірурга до операції. Догляд за руками хірурга поза клінікою. Обробка операційного поля. Будова операційного блоку. Види прибирань. Методи транспортування хворих в операційну. Правила одягання операційної білизни. Підготовка інструментів до стерилізації. Приготування миючих та дезінфікуючих розчинів. Проби на якість передстерилізаційної обробки інструментів. Методи стерилізації ріжучих, оптичних, загальнохірургічних інструментів. Види шовного матеріалу. Методи стерилізації шовного матеріалу.</p>	
5	<p>Підготовка до практичного заняття 5. Антисептика. Догляд за хворими з гнійною патологією. Особливості догляду за хворими з гнійною патологією. Організація роботи гнійної перев'язочної. Особливості перев'язок і догляд за хворими з анаеробною інфекцією. Методи сучасної антисептики, їх характеристика. Утилізація перев'язочного матеріалу, забрудненого гнійними виділеннями.</p>	1
6	<p>Підготовка до практичного заняття 6. Хірургічна операція. Підготовка хворих до операцій. Догляд за хворими у післяопераційному періоді. Поняття про хірургічну операцію. Класифікація оперативних втручань, етапи виконання. Передопераційний період, його задачі. Особливості підготовки хворих до планових і термінових операцій. Передопераційний період: догляд за шкірою хворого, санація ротової порожнини, гоління волосся, очищення кишечника за допомогою клізм, гігієна білизни та одягу хворих. Основні принципи догляду за хворими у післяопераційному періоді. Профілактика можливих ускладнень. Харчування хворих. Динамічна лапароскопія при травмах органів черевної порожнини, її роль у діагностиці та веденні післяопераційного періоду. Особливості профілактики неінфекційних післяопераційних ускладнень при операціях на органах черевної порожнини.</p>	1
7	<p>Підготовка до практичного заняття 7. Кровотеча. Визначення та види кровотеч. Механізм самостійної зупинки кровотечі. Методи тимчасової зупинки кровотечі (пальцеве притискання, тиснуча пов'язка, закрутка, джгут, турнікет).</p>	1
8	<p>Підготовка до практичного заняття 8. Методи тимчасової зупинки кровотечі. Проведення тимчасової зупинки кровотечі при артеріальній чи венозній кровотечі на кінцівках. Пальцеве притискання. Максимальне згинання кінцівки. Підвищене положення кінцівки. Прямий тиск на рану. Тиснуча пов'язка. Накладання джгута Есмарха. Накладання турнікету САТ. Використання підручних матеріалів.</p>	2
9	<p>Підготовка до практичного заняття 9. Методи остаточної зупинки кровотечі. Методи остаточної зупинки кровотечі: механічні, фізичні, біологічні. Судинний шов. Трансплантація, алопластика.</p>	1
10	<p>Підготовка до практичного заняття 10. Вчення про кров. Препарати та компоненти крові. Сучасні кровозамінники. Історія розвитку переливання крові. Методики визначення групи крові і резус-належності крові. Механізм дії перелитої крові та її компонентів. Препарати та компоненти крові. Кровозамінники,</p>	1

	класифікація, показання до використання.	
11	Підготовка до практичного заняття 11. Переливання крові та препаратів крові. Показання та протипоказання до переливання крові. Макроскопічне визначення якості крові. Визначення групової, індивідуальної та біологічної сумісності крові донора та реципієнта. Шляхи та методи переливання. Спостереження за хворим під час переливання, документація.	2
12	Підготовка до практичного заняття 12. Можливі помилки і ускладнення при переливанні крові. Сучасні кровозамінники. Можливі помилки і ускладнення при переливанні крові. Профілактика та перша допомога при ускладненнях гемотрансфузії.	1
13	Підготовка до практичного заняття 13. Геморагічний шок. Місцеві та системні симптоми кровотечі. Визначення величини крововтрати. Патофізіологічні механізми компенсації крововтрати. Класифікація кровотеч за об'ємом. Геморагічний шок. Клінічна картина геморагічного шоку. Визначення ступені важкості та стадії геморагічного шоку. Трансфузійно-інфузійна інтенсивна терапія геморагічного шоку.	1
14	Підготовка до практичного заняття 14. Місцева анестезія. Різновиди місцевого знеболення (пошарова інфільтрація, регіональна, спинномозкова, внутрішньокісткова). Препарати для місцевої анестезії. Показання, протипоказання. Можливі ускладнення.	1
15	Підготовка до практичного заняття 15. Інгаляційний наркоз. Неінгаляційний наркоз. Показання, протипоказання. Можливі ускладнення. Поняття про премедикацію. Препарати для інгаляційного, ендотрахеального наркозу. Стадії ефірного наркозу. Масковий наркоз, методика проведення. Будова апарату для інгаляційного наркозу. Типи дихальних контурів. Методика проведення ендотрахеального наркозу. Різновиди неінгаляційного наркозу. Препарати. Методики застосування. Ускладнення наркозу по стадіям і рівням.	1
16	Підготовка до практичного заняття 16. Реанімаційні заходи у хірургічних хворих. Термінові стани. Інтенсивна терапія і легенево-серцева реанімація. Показання і техніка проведення штучної вентиляції легень і непрямого масажу серця. Відпрацювання техніки легенево-серцевої реанімації на фантомі.	1
17	Підготовка до практичного заняття 17. Рани і рановий процес. Профілактика розвитку інфекції в рані. Лікування чистих ран. Рани, визначення, класифікація. Структура рани та перебіг ранового процесу у чистій рані. Характеристика окремих типів ран і перша допомога при них. Умови при яких виникає інфекція у рані і їх усунення. Структура чистої рани. Первинна хірургічна обробка рани. Види первинних швів. Лікування чистої рани в післяопераційному періоді. Особливості вогнепальних ран.	1
18	Підготовка до практичного заняття 18. Інфіковані рани. Перебіг ранового процесу у гнійній рані. Хірургічна обробка гнійної рани, види вторинних швів. Лікування гнійної рани в залежності від фази ранового процесу. Види дронування гнійної рани.	1
19	Підготовка до практичного заняття 19. Вогнепальна рана. Фактори утворення вогнепальної рани. Фази тимчасової пульсуючої порожнини. Конструктивні особливості та балістичні властивості сучасних ранихих снарядів. Морфологія	1

	вогнепальної рани. Залежність морфології ранового каналу від початкової швидкості. Основні тактико-технічні і балістичні характеристики табельних та спеціальних видів вогнепального озброєння. Тактико-технічні та балістичні характеристики табельних видів вогнепального озброєння. Тактико-технічні та балістичні характеристики спеціальних видів вогнепального озброєння. Перебіг ранового процесу при вогнепальних пораненнях. Зони порушення мікроциркуляції в рановому каналі. Фактори, що сприяють розвитку інфекції. Хірургічна обробка вогнепальних ран.	
20	Підготовка до практичного заняття 20. Поняття про травматизм. Травматичний шок. Клінічні прояви закритого ушкодження м'яких тканин. Клінічні прояви закритого ушкодження черепа, струс головного мозку, забій головного мозку, крововилив. Профілактика розвитку травматичного шоку.	1
21	Підготовка до практичного заняття 21. Закриті пошкодження грудної клітки. Травми грудної клітки. Клінічні прояви закритого ушкодження грудної клітки. Плевральна пункція. Пневмоторакс, клінічна картина, діагностика, лікування. Перша допомога при напруженому пневмотораксі. Гемоторакс, клінічна картина, діагностика, лікування.	1
22	Підготовка до практичного заняття 22. Закриті пошкодження органів черевної порожнини. Травми органів черевної порожнини. Внутрішньоочеревинна кровотеча. Пошкодження порожнистих органів. Клінічні прояви. Методи діагностики. Перша допомога. Методи лікування. Оцінка тяжкості стану, прогнозу летальності та вибору хірургічної тактики при бойових ушкодженнях.	1
23	Підготовка до практичного заняття 23. Переломи. Механізм виникнення. Утворення кісткового мозолу. Перша допомога при переломах. Визначення перелому. Класифікація. Механізм виникнення перелому. Види зміщень кісткових уламків. Утворення кісткового мозолу. Клінічна картина. Методи діагностики. Надання першої допомоги при переломах, її задачі. Засоби транспортної іммобілізації. Будова шин Дітерікса і Крамера. Надання першої долікарської допомоги хворому з переломом. Накладання шин з підручних матеріалів, Крамера і Дітерікса. Використання противошочових шин при переломах кісток тазу.	1
24	Підготовка до практичного заняття 24. Лікування переломів у стаціонарі. Вивихи. Основні задачі лікування переломів у стаціонарі. Основні види закритого та відкритого лікування. Знеболення. Фіксаційний і екстензійний методи лікування. Показання до оперативного втручання. Методи оперативних втручань при переломах. Наслідки лікування переломів. Вивихи, поняття. Класифікація. Механізм виникнення. Клінічні прояви. Диференційна діагностика між переломом та вивихом. Лікування вивихів.	1
25	Підготовка до практичного заняття 25. Опікова хвороба. Відмороження. Електротравма. Класифікація опіків по глибині, площі, важкості. Клінічні прояви термічних опіків. Симптоматика опіків хімічними сполуками. Променеві опіки. Періоди перебігу опікової хвороби. Перша допомога при різних видах опіків. Лікування опіків у стаціонарі. Лікування опікової хвороби згідно перебігу. Види оперативних втручань при опіках. Відмороження. Визначення. Ступені. Клінічні прояви. Особливості надання першої допомоги хворому з відмороженням у до реактивному періоді. Лікування	2

	відмороження у стаціонарі. Електротравма, особливості перебігу. Надання першої допомоги при електротравмі.	
26	Підготовка до практичного заняття 26. Бойова хірургічна травма (догоспітальна допомога). Особливості надання медичної допомоги при бойових діях та надзвичайних станах. Організація та зміст медичної допомоги пораненим і травмованим в умовах бойових дій. Поняття про рівні надання медичної допомоги. Протокол Tactical Combat Casualty Care Guidelines. Використання алгоритмів MARCH, PAWS. Поняття про медичне сортування на етапах медичної евакуації.	1
27	Підготовка до практичного заняття 27. Хірургічна інфекція. Класифікація. Етіологія. Патогенез. Методи загального та місцевого лікування. Хірургічні аспекти проблеми ВІЛ.	1
28	Підготовка до практичного заняття 28. Гострі гнійні захворювання м'яких тканин: абсцес, флегмона, фурункул, карбункул. Клінічна картина. Методи діагностики і диференційної діагностики. Оперативні втручання при цих захворюваннях.	1
29	Підготовка до практичного заняття 29. Гострі гнійні захворювання залозистих органів, м'яких тканин: гідраденіт, мастит, бешіха, лімфаденіт, лімфангоїт, парапроктит. Клінічна картина. Діагностика. Лікування.	1
30	Підготовка до практичного заняття 30. Гнійні захворювання кисті. Панарицій, флегмона кисті. Визначення, класифікація. Клінічна картина. Діагностика, Лікування.	1
31	Підготовка до практичного заняття 31. Гнійні захворювання кісток. Гострий гематогенний остеомієліт. Патогенез, утворення секвестральної капсули. Діагностика, лікувальна тактика. Види оперативного лікування. Хронічні форми остеомієліту, їх лікування.	1
32	Підготовка до практичного заняття 32. Гостра специфічна хірургічна інфекція. Правець. Дифтерія ран. Сибірська виразка. Етіологія, патогенез. Клініка. Методи діагностики. Лікування.	1
33	Підготовка до практичного заняття 33. Гостра неспецифічна хірургічна інфекція. Газова гангрена. Гнилісна інфекція. Етіологія, патогенез, клінічна картина, діагностика, лікування.	1
34	Підготовка до практичного заняття 34. Загальна гнійна інфекція (сепсис). Ендогенна інтоксикація при гострій хірургічній інфекції. Сучасні положення поняття сепсис. Класифікація. Патогенетичні особливості протікання. Сучасні методи діагностики. Принципи лікування. Ендогенна інтоксикація при хірургічній інфекції. Методи детоксикації і імунотерапії. Хірургічні аспекти СНІДу і наркоманії.	1
35	Підготовка до практичного заняття 35. Плеврит. Перитоніт. Плеврит. Класифікація. Етіологія. Клініка. Діагностика. Принципи лікування.	2
36	Підготовка до практичного заняття 36. Пухлини. Класифікація, клінічні групи. Міжнародна класифікація. Диференційна діагностика злоякісного і доброякісного росту. Клінічна картина. Сучасні методи діагностики і лікування. Особливості хірургічного втручання в контексті невиліковного захворювання, покази. Поняття паліативної хірургії.	2
37	Підготовка до практичного заняття 37.	2

	Гострі та хронічні порушення артеріального, венозного кровообігу та циркуляції лімфи. Некроз. Гангрена. Виразки. Нориці. Сторонні тіла. Гострі та хронічні порушення артеріального, венозного кровообігу та циркуляції лімфи. Змертвіння, гангрена, нориця, виразка. Види, етіологія, клініка, диференційна діагностика, принципи лікування. Клініка сторонніх тіл різної локалізації, перша допомога.	
38	Підготовка до практичного заняття 38. Методика обстеження та курація хірургічних хворих. Структура історії хвороби. Методика обстеження хворих. Сучасні лабораторні, інструментальні та апаратні методи досліджень. Повнота обстеження хворого. Формулювання діагнозу. Призначення лікування.	2
39	Підготовка до практичного заняття 39. Курація хірургічних хворих. Проведення клінічного обстеження хворого. Збір скарг, анамнезу хвороби, анамнезу життя. Проведення об'єктивного обстеження хворого: огляд, пальпація, перкусія, аускультация. Обґрунтування попереднього діагнозу. Призначення лабораторних, інструментальних та апаратних методів досліджень, їх аналіз. Обґрунтування методу лікування. Спостереження за хворим. Оформлення навчальної історії хвороби.	2
40	Підготовка до практичного заняття 40. Курація хірургічних хворих. Захист навчальної історії хвороби.	2
Разом		50

7. ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекційні заняття: бесіда, презентації, відеозаписи лекцій.

Практичні заняття: бесіда, вирішення клінічних ситуаційних задач, демонстрація та відпрацювання навичок виконання маніпуляцій за переліком 5, інструктаж та відпрацювання навичок на симуляційних муляжах.

Самостійна робота: самостійна робота з підручником, самостійне вирішення клінічних завдань.

8. ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль: усне опитування, тестування, оцінювання виконання практичних навичок, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті.

Підсумковий контроль: ОСКІ 1.

Структура поточного оцінювання на практичному занятті:

- Оцінювання теоретичних знань з теми заняття:
  - методи: опитування, вирішення ситуаційної клінічної задачі;
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.
- Оцінка практичних навичок та маніпуляцій з теми заняття:
  - методи: оцінювання правильності виконання практичних навичок
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти під час поточного контролю

Оцінка	Критерії оцінювання
«5»	Здобувач вільно володіє матеріалом, бере активну участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, впевнено демонструє практичні навички

	та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.
«4»	Здобувач добре володіє матеріалом, бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з деякими помилками, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.
«3»	Здобувач недостатньо володіє матеріалом, невпевнено бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з суттєвими помилками.
«2»	Здобувач не володіє матеріалом, не бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, не демонструє практичні навички та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень.

До підсумкового контролю у формі ОСКІ 1 допускаються лише ті здобувачі, які виконали вимоги навчальної програми з дисципліни, не мають академічної заборгованості та їх середній бал за поточну навчальну діяльність з дисципліни становить не менше 3,00.

Оцінювання результатів навчання під час підсумкового контролю- ОСКІ 1

Оцінювання здобувачів під час проведення підсумкового контролю- ОСКІ 1, відбувається згідно «Положення про порядок проведення об'єктивного структурованого клінічного іспиту (ОСКІ 1) в Одеському національному медичному університеті», схвалено Вченою Радою Одеського національного медичного університету, від 28.11.2024р. протокол №3, Наказ ОНМедУ №609-О, від 28.11.2024р.

Оцінка роботи здобувача проводиться за чек-листом, що складений на основі алгоритму дій у певному завданні. Максимальна оцінка за виконання завдання на 1 станції становить 100% (сто відсотків). Кожному пункту алгоритму, залежно від складності, присвоюється певна частина балу. Значення кожного пункту може бути різним залежно від їх кількості, складності виконання тощо. Деякі сценарії можуть мати критичні точки, при невиконанні яких завдання вважається невиконаним.

Після проходження всіх станцій протягом 5 хвилин проводиться підрахунок отриманих балів. Максимальна кількість балів становить 100% (сто відсотків).

Іспит вважається складеним, якщо здобувач набрав не менше 71% (сімдесяти одного відсотку) вірних відповідей.

В результаті складання ОСКІ 1 здобувач отримує такі оцінки:

- Бали за окрему станцію: від 0 до 100%.
- Загальний бал за іспит: від 0 до 100%.

Загальний бал за іспит є середнім відсотком, який складається з отриманих на всіх станціях.

Екзаменаційний бал за окрему дисципліну виставляється за традиційною системою та складає від 2 до 5 балів.

Бал за окрему дисципліну виставляються за традиційною 4-бальною шкалою за таким алгоритмом:

- підраховується середній відсоток вірних відповідей на всіх станціях, які належать до даної дисципліни.

- переклад відсотків ОСКІ 1 в 4-бальну шкалу здійснюється за таким принципом:

- 0,00 - 70,99% ОСКІ 1 дорівнює 2 балам за 4-бальною шкалою;
- 71,00 - 80,99% ОСКІ 1 дорівнює 3 балам за 4-бальною шкалою;
- 81,00 - 90,99% ОСКІ 1 дорівнює 4 балам за 4-бальною шкалою;
- 91,00 - 100% ОСКІ 1 дорівнює 5 балам за 4-бальною шкалою.

9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бали з навчальної дисципліни для здобувачів, які успішно виконали програму, конвертуються у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено у таблиці:

Національна оцінка за дисципліну	Сума балів за дисципліну
Відмінно («5»)	185 – 200
Добре («4»)	151 – 184
Задовільно («3»)	120 – 150
Незадовільно («2»)	Нижче 120

Багатобальна шкала (200-бальна шкала) характеризує фактичну успішність кожного здобувача із засвоєння навчальної дисципліни. Конвертація традиційної оцінки в 200-бальну виконується інформаційно-технічним відділом Університету програмою «Контингент» за відповідною формулою: Середній бал успішності (поточної успішності з дисципліни) x 40.

За рейтинговою шкалою ECTS оцінюються досягнення здобувачів з навчальної дисципліни, які навчаються на одному курсі однієї спеціальності, відповідно до отриманих ними балів, шляхом ранжування, а саме:

Оцінка за шкалою ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10% здобувачів
B	Наступні 25% здобувачів
C	Наступні 30% здобувачів
D	Наступні 25% здобувачів
E	Наступні 10% здобувачів

Шкала ECTS встановлює належність здобувача до групи кращих чи гірших серед референтної групи однокурсників (факультет, спеціальність), тобто його рейтинг. При конвертації з багатобальної шкали, як правило, межі оцінок «A», «B», «C», «D», «E» не співпадають з межами оцінок «5», «4», «3» за традиційною шкалою. Оцінка «A» за шкалою ECTS не може дорівнювати оцінці «відмінно», а оцінка «B» - оцінці «добре» тощо. Здобувачі, які одержали оцінки «FX» та «F» («2») не вносяться до списку здобувачів, що ранжуються. Такі здобувачі після перескладання автоматично отримують бал «E». Оцінка «FX» виставляється здобувачам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але яким не зарахований підсумковий контроль. Оцінка «F» виставляється студентам, які відвідали усі аудиторні заняття з навчальної дисципліни, але не набрали середнього балу (3,00) за поточну навчальну діяльність і не допущені до підсумкового контролю.

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- Робоча програма навчальної дисципліни
- Силабус навчальної дисципліни
- Методичні рекомендації до лекцій
- Методичні рекомендації до практичних занять
- Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти
- Мультимедійні презентації
- Ілюстративні матеріали
- Ситуаційні клінічні завдання

11. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Практичні навички:

1. Виконання первинної хірургічної обробки рани.
2. Виконання зупинки зовнішньої кровотечі в польових умовах з використанням САТ турникету на кінцівках.
3. Виконання туалету рани. Дренування рани.
4. Виконання хірургічної обробки вогнепальної рани.
5. Проведення діагностики, визначення тактики лікування у пацієнта з внутрішньою кровотечею.
6. Виконання обробки опікової рани.
7. Визначення групи крові за системою АВ0 з використанням моноклональних антитіл (цоліклонів).
8. Визначення резус-належність крові з використанням моноклонального антитіла анти-D (цоліклону).
9. Виконання проби на сумісність крові донора та реципієнта за системою АВ0 (групова сумісність).
10. Виконання проби на індивідуальну сумісність крові донора та реципієнта з використанням 10% розчину желатину.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Загальна хірургія: підручник / С. Д. Хіміч, М. Д. Желіба, І. Г. Герич та ін.: за ред. професорів С. Д. Хіміча, М. Д. Желіби. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – 608 с.
2. Загальна хірургія : [підручник для студентів вищих навч. закладів МОЗ України] / за ред.: Я. С. Березницького, М. П. Захараша, В. Г. Мішалова, В. О. Шідловського ; В. П. Андрющенко, Я. С. Березницький, А. В. Верба та ін. - Вінниця : Нова Книга, 2018. - 342 с.
3. Хірургія. (Підручник з загальної хірургії) / за ред. проф. Я. С. Березницького. – Дніпропетровськ, РВА „Дніпро VAL”, Т.1. – 2018. – 443с.
4. Загальна хірургія : підручник для студентів медичних факультетів / П.Д. Фомін, Ф.С. Глумчер, І.М. Грицюк. – Київ : ВСВ «Медицина», 2020. – 752 с.
5. Загальна хірургія : практикум / І.Я. Клименко, О.О. Біляєва, Т.О. Шевченко. – Київ : ВСВ «Медицина», 2018. – 416 с.
1. Townsend C.M., Beauchamp R.D., Evers B.M., Mattox K.L. Sabiston Textbook of Surgery. – 20th ed. – Philadelphia : Elsevier, 2021. – 2200 p.
2. Brunickardi F.C., Andersen D.K., Billiar T.R., Dunn D.L., Hunter J.G., Matthews J.B., Pollock R.E. Schwartz's Principles of Surgery. – 11th ed. – New York : McGraw-Hill Education, 2019. – 2016 p.
3. Cameron J.L., Cameron A.M. Current Surgical Therapy. – 14th ed. – Philadelphia : Elsevier, 2022. – 1500 p.
4. ATLS® : Advanced Trauma Life Support. Student Course Manual. – 11th ed. – Chicago : American College of Surgeons, 2020. – 450 p.
5. Clarke D., Johnson S., Finlayson R. Oxford Handbook of Clinical Surgery. – 4th ed. – Oxford : Oxford University Press, 2017. – 850 p.
6. General Surgery. Textbook for students of higher medical educational establishments / [Lihonenko O.V., Zubaha A.B., Khimich S.D et all.]; Edited by Prof. S.D. Khimich, Prof. M.D. Zheliba / Kyiv AUS Medicine Publishing, 2019.- 608 p.
7. General Surgery. Textbook for students of higher medical educational establishments / [Lihonenko O.V., Chorna I.O. et all.]; Edited by Prof. Ja.S.Bereznickij, M.P.Zacharash, M.P.Mishalov, / - Vinnica: New book- 2019. -344c

8. R.Kushnir. Lecture of General surgery for foreign students of II and III years of medical faculty. –Ternopil “Ukrmedkniga”,2018 – 318 p

Додаткова:

1. Амбулаторні хірургічні маніпуляції / за ред. проф. Польового В .П., Шкваровського І. В., Желіби М .Д. – Чернівці: Медуніверситет, 2018. – 252 с.
2. Десмургія : навчальний посібник / О. О. Виноградов, М. О. Ропасва, О. І. Гужва, А. В. Радченко ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2015. – 80 с.
3. Шаповал С.Д. Гнійно-септична хірургія./Навчальний посібник. – Київ ВСВ «Медицина» - 2019 – 192 с.
4. Невідкладні стани в хірургії. /Навчальний посібник для медичних ВНЗ I—III рівнів акредитації МОЗ України/ К. Бобак, А. Бобак, В. Киретов - Київ ВСВ «Медицина» - 2017 – 560с.
5. Загальна хірургія : практичні заняття та тести / Ф.С. Глумчер, П.Д. Фомін. – Київ : ВСВ «Медицина», 2016. – 320 с.
1. Butyrsky A. General surgery. – Simferopol. 2014.- 478p
2. General surgery. Selected lectures Edited by prof. V. V. Mishchenko // V. Ye. Vansovych, N. D. Voloshenkova, D. M. Davydov, et other// Odessa 2019, 338p
3. Gostishcev V.K. General surgery/ The manual. –М.:Geotar-med, 2018. 220p
4. Schevchenko S. I. Surgery / S. I. Schevchenko and others. – Kharcov, 2004.
5. Kushnir R. Lectures of General surgery. – 2015.
- 6.Methodological recommendations on surgical patients care. – Vinnitsa medical national university, 2016.
7. Short practice of surgery. 24th edition. Vol.1.Edited by R.C.G.Russell, Norman S. Williams, Christopher J.K.Bulstrode. A member of the Hodder Headline Group. - London, 2018. – 738p.
8. Lyapis M. A. Methods of examination of a surgical patient / M. A. Lyapis. – Ternopil: Ukrmedbook, 2004. – 156 p.

13. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <https://moz.gov.ua/> – Міністерство охорони здоров'я України
2. www.ama-assn.org – Американська медична асоціація / American Medical Association
3. www.who.int – Всесвітня організація охорони здоров'я
4. www.dec.gov.ua/mtd/home/ - Державний експертний центр МОЗ України
5. <http://bma.org.uk> – Британська медична асоціація
6. <http://iss-sic.com/> - Міжнародна спільнота хірургів